
EDITORIAL

MICHAELA KOPEČKOVÁ

Časopis *Bohemica Olomucensia* přináší, stejně jako v letech minulých, poznatky z oblasti české i zahraniční filologie, často s interdisciplinárním přesahem. Hlavním tématem nového lingvistického čísla je mluvený jazyk. Ten považujeme za základní a dominantní formu komunikace, a to v jeho různých podobách: od standardní, vhodné pro neutrální sdělení či oficiální komunikační situace, po nestandardní, užívanou především v řeči neformální. Většina z příspěvků zde prezentovaných byla rovněž přednesena na 9. ročníku konference *Komárkova jazykovědná Olomouc*, která byla věnována tématu „Mluvená čeština v současném lingvistickém výzkumu“.

Prvním textem v oddílu Studie je příspěvek Jany Hoffmannové a Lucie Jílkové „Výraz *cože* v mluvených a psaných rozhovorech: otázky pravé vs. nepravé podivové“. V něm autorky zjišťují nejen zastoupení obou variant otázek v psané a mluvené češtině, ale řeší také intonační průběh, který dle zjištění poměrně zřetelně typ otázky reflektuje. Ve studii „Nepůvodní předložkové a spojkové výrazy v mluveném dorozumívání“ zkoumá Miloslav Vondráček přechod vybraných výrazů směrem od psaného do mluveného jazyka. Z analýzy dat vyplývá, že oproti předložkovým výrazům jsou v mluvené komunikaci frekventovaněji užívány ty spojkové.

Jana Bílková se v textu s názvem „Modální částice s imperativem v mluvené češtině“ zaměřuje na možné posuny částic od jejich primární funkce – jistotně modalitní. Autorka zjišťuje, že modální částice získávají při jejich užití v imperativu spíše funkci modifikační, jež se může mj. podílet na zdvořilostních strategiích v komunikaci. V ang-

licky psaném a spíše teoreticky zaměřeném příspěvku „How much do you gain and lose in blending?“ se Adam Bajza zabývá otázkou jazykové ekonomie související s tzv. lexikálním křížením v angličtině a slovenštině. V sondě mj. detekuje strukturní typy, jež tvoří pro tato slova základ, a sleduje, která tímto způsobem utvořená slova jsou srozumitelná, či naopak obtížně dešifrovatelná.

Posledním lexikálním příspěvkem je studie Marii Caruso „Frazémy s koloronymy bílý – černý v češtině a italštině“, v níž autorka zkoumá strategie užití základních barev v českých a italských frazeologismech. Dle jejích zjištění obě barvy představují ve sledovaných jazycích základní opozici reflektující univerzální lidské zkušenosti, ale také kulturní, geografické a historické aspekty, jež dokládají, že frazeologie je spojena nejen s jazykem, ale rovněž přispívá k povědomí o hodnotách společnosti.

Ve druhé části oddílu jsou zastoupeny příspěvky, které se věnují především zvukové rovině jazyka. Dva z nich pojednávají o nářečních prvcích v češtině. V textu Karla Jirovce „Přízvukování v doudlebském nářečí u čtyř různých generací“ můžeme sledovat tendence ke klade-ní slovního přízvuku na předposlední slabiku ve tří- a víceslabičných slovech v promluvách obyvatel jihozápadočeské nářeční podskupiny. Autor zde dokládá, že se jedná o jev stále živý (zejména ve vícesla-bičných slovech a v promluvách doprovázených emfází), jeho výskyt však postupně u mladší generace klesá. Michaela Kopečková se v pří-spěvku „Realizace rázu a protetických hlásek v dialozích mluvčích z různých nářečních oblastí“ zaměřuje na regionální tendence k vá-zání slov v neformální komunikaci. Výsledná data naznačují, že vliv nářeční oblasti je v případě sledovaných složek stále patrný, mluvčí žijící na území Moravy a Slezska častěji neužívají ráz, naopak u re-spondentů z Čech se na vázání slov významně podílí realizace proteze.

Text „Mluvený projev mezi technikou a kulturou aneb od postury k ortoepii“ Jany Vlčkové-Mejvaldové propojuje ortoepii a hlasovou techniku s psychologickými aspekty komunikace. Autorka upozorňu-je na důležitost komplexní péče o mluvený projev, přičemž zdůraz-

ňuje, že kromě samotné artikulační aktivity je potřebná také fyzická příprava a uvolněnost. Správná technika pak může zabránit vzniku případných hlasových indispozic či dysfonií. Od českých mluvčích se s Jitkou Bieleň přesuneme k bohemistům z Polska. V příspěvku „Příčiny problematických jevů v české výslovnosti polských bohemistů“ prezentuje autorka výslovnostní prvky, jež mohou být pro studenty s mateřským jazykem polštinou komplikované. Zaměřuje se na složky segmentální i suprasegmentální roviny, kromě detekování a interpretace obtížných hlásek tedy upozorňuje i na problémy spojené s nenáležitým přízvukováním a intonací, jež jsou v mnohém ovlivněny negativním transferem z mateřského jazyka.

Poslední studie pojednává o historických textech, konkrétně Husových dílech. Olga Navrátilová v textu „Slovosled zájmen v nominální frázi v česky psaných traktátech Jana Husa“ pozoruje slovoslednou variabilitu posesivních zájmen. Zjišťuje, že oproti česky psaným textům se v Husových traktátech ve slovosledu pronomin vyskytují odlišnosti. Při svém výzkumu neopomíjí možný vliv biblických citací či parafrází, faktor i míru stylizace v daném žánru apod.

Lingvistické číslo časopisu *Bohemica Olomucensia* uzavírá oddíl Různé, kde Božena Bednaříková prezentuje činnost a směřování organizace Slavic Linguistics Society (SLS) a shrnuje hlavní obsah 20. výročního setkání (SLS-20), které se konalo v roce 2025 na Univerzitě ve Veroně. Tato již tradiční konference představuje současné trendy ve slovanské lingvistice: na jedné straně rostoucí důraz na kognitivní a funkční přístupy, na straně druhé pokračující význam formální, generativní a počítačové lingvistiky.